

4. Савіцький Р.Є. Заходи адміністративного припинення в діяльності державної архітектурно-будівельної інспекції України / Р.Є. Савіцький // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2014. – Вип. 29. – Ч. 2. – Т. 3. – С. 188–191.

5. Про затвердження Положення про Державну архітектурно-будівельну інспекцію України: Постанова Кабінету Міністрів України від 9 липня 2014 р. № 294 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/294-2014-%D0%BF>.

УДК 342.9+355

САУНІН Р.Д.

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Досліджено нормативно-правову базу чинного законодавства щодо адміністративно-правового статусу науково-педагогічних працівників Національної гвардії України. На основі аналізу праць учених та норм чинного законодавства розглянуті його складники. На концептуальному рівні запропоновано внести зміни до чинного законодавства.

Ключові слова: адміністративно-правовий статус, науково-педагогічні працівники, Національна гвардія України, службово-бойова діяльність.

Исследована нормативно-правовая база действующего законодательства по административно-правовому статусу научно-педагогических работников Национальной гвардии Украины. На основе анализа работ ученых и норм действующего законодательства рассмотрены его составляющие. На концептуальном уровне предложено внести изменения в действующее законодательство.

Ключевые слова: административно-правовой статус, научно-педагогические работники, Национальная гвардия Украины, служебно-боевая деятельность.

The normative and legal base of the current legislation concerning the administrative and legal status of scientific and pedagogical workers of the National Guard of Ukraine is explored. On the basis of the analysis of the works of scientists and the norms of the current legislation, its components are considered. At the conceptual level, it is proposed to amend the current legislation.

Key words: administrative-legal status, scientific and pedagogical workers, National Guard of Ukraine, military-military activity.

Вступ. Події, які відбулися в Україні (Революція гідності, анексія АР Крим Російською Федерацією, проведення антитерористичної операції на сході країни, реформування суспільно-політичних відносин), вимагають суттєвих змін у воєнній організації держави, зокрема у Збройних Силах України, Національній гвардії України та інших військових формуваннях, створених відповідно до законів України.

Актуальними у цьому аспекті є зміни в адміністративно-правовому статусі військовослужбовців, зокрема науково-педагогічних (наукових) працівників, які повинні адекватно реагувати на виклики сьогодення.

Проблемами адміністративно-правового статусу науково-педагогічних працівників Національної гвардії України займалася вчені в різних галузях науки, такі як Ю.П. Битяк, І.Л. Бородин,

© САУНІН Р.Д. – кандидат юридичних наук, викладач кафедри тактичної підготовки військ факультету підготовки фахівців для Національної гвардії України (Навчально-науковий інститут № 3 Національної академії внутрішніх справ)

В.В. Галуцько, С.О. Короєд, В.І. Курило, В.В. Майоров, І.С. Окунів, С.Т. Полторак, О.Ф. Скакун, К.М. Рудой, Ю.А. Чеботарьова та інші. Але, незважаючи на їхній значний внесок у вирішення цих та інших наукових проблем, зазначені науковці досліджували інші – більш широкі, спеціальні або суміжні актуальні питання.

Постановка завдання. Мета статті – на основі аналізу праць учених, відповідних нормативно-правових актів та інших джерел з'ясувати сутність адміністративно-правового статусу науково-педагогічних працівників Національної гвардії України.

Результати дослідження. Загалом статус – це становище, стан [1]. Вчені-юристи, дивлячись на це поняття крізь призму науки права, уточнюють, що правовий статус особи – це система закріплена у нормативно-правових актах і гарантованих державою прав, свобод, обов'язків, відповідальності, відповідно до яких індивід як суб'єкт права (тобто як такий, що має правосуб'єктність) координує своє поведінку в суспільстві [2].

Заслуговує на увагу твердження, що правовий статус суб'єкта права – складова частина соціального статусу, що визначає правове становище суб'єкта права щодо інших суб'єктів права, має офіційне визнання з боку держави, формальну визначеність, характеризується системністю, стабільністю та зумовлені системою суспільних відносин. Юридична конструкція правового статусу суб'єкта права має певну структуру, складається з елементів, які виконують різні функції. Вона містить такі елементи, як 1) правосуб'єктність; 2) система прав, обов'язків та охоронюваних законом інтересів; 3) система гарантій прав, обов'язків та охоронюваних законом інтересів суб'єкта права; 4) юридична відповідальність [3, с. 17].

Відомі адміністративісти України розвивають це положення таким чином. На думку доктора юридичних наук І.Л. Бородіна, адміністративно-правовий статус людини і громадянина являє собою систему, елементами якої є адміністративна правоздатність та адміністративна дієздатність [4, с. 26].

Доктор юридичних наук Ю.П. Битяк вважає, що статус посади визначається з її встановленням та характеризує посадове положення службовця, зумовлює зростання вимог до претендента на її зайняття, відображає сутність і зміст державно-службових відносин, являє собою сукупність правил проходження державної служби – прав, обов'язків, обмежень, заборон, гарантій, соціального захисту, відповідальності [5, с. 28].

Професор В.В. Галуцько вважає, що до змісту адміністративно-правового статусу особи входять такі юридичні елементи, як 1) публічні суб'єктивні права та юридичні обов'язки; 2) обсяг і характер правосуб'єктності; 3) адміністративна відповідальність; 4) інколи – дисциплінарна відповідальність посадових осіб публічної адміністрації [6, с. 91].

На думку К.М. Рудой, поняття адміністративно-правового статусу громадянина визначається обсягом адміністративної правосуб'єктності, що містить адміністративну правоздатність та дієздатність. Структурними елементами адміністративно-правового статусу громадянина є права, свободи, обов'язки, що реалізуються у сфері державного управління, а також їх гарантії [7, с. 9].

Існує слушна думка, що правовий статус треба розглядати як складну систему, розгорнену в часі (тимчасову послідовність подій), для якої важливий не тільки «набір» складових її елементів, але і характер взаємодії між ними [8, с. 17].

Оскільки Національну гвардію України призначено, зокрема, для припинення терористичної діяльності, терористичних організацій, необхідно врахувати думку В.М. Майорова, який, досліджуючи адміністративно-правовий статус суб'єктів протидії тероризму в Україні, визначив, що до основних завдань групи суб'єктів, які безпосередньо здійснюють боротьбу з тероризмом, доцільно віднести вжиття заходів із запобігання, виявлення і припинення терористичних актів та терористичних злочинів; розроблення і реалізацію попереджувальних, режимних, організаційних, виховних та інших заходів; забезпечення умов проведення антитерористичних операцій на об'єктах, що належать до сфери їх управління; надання відповідним підрозділам під час проведення таких операцій матеріально-технічних та фінансових засобів, засобів транспорту і зв'язку, медичного обладнання і медикаментів, інших засобів, а також інформації, необхідної для виконання завдань боротьби з тероризмом [9, с. 19].

Законом України від 13 березня 2014 року № 876-VII «Про Національну гвардію України» було створене військове формування із правоохоронними функціями. У цьому нормативно-правовому акті розкриваються деякі складники статусу цього військового формування. Так, стаття 12 містить обов'язки, стаття 13 – права, стаття 14 – відповідальність військовослужбовців НГУ [10].

Але необхідно зазначити, що, наприклад, застосування зброї, спеціальних засобів, заходів фізичного впливу регулюється не лише вищезазначеним Законом, але і цілою низкою інших нор-

мативно-правових актів. Це твердження є справедливим і для інших складників статусу. Наприклад, важливим складником у системі службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку є вищі військові навчальні заклади та їх науково-педагогічний склад. Для аналізу їхнього адміністративно-правового статусу та визначення шляхів його удосконалення необхідно звернутись також і до нормативно-правових актів.

Згідно із Законом України «Про освіту» педагогічну діяльність у навчальних закладах здійснюють педагогічні працівники, у вищих навчальних закладах третього і четвертого рівнів акредитації та закладах післядипломної освіти – науково-педагогічні працівники [11].

Так, Закон України від 1 січня 2016 року «Про наукову і науково-технічну діяльність» надає таке визначення: науково-педагогічний працівник – вчений, який має вищу освіту не нижче другого (магістерського) рівня, відповідно до трудового договору (контракту) в університеті, академії, інституті професійно провадить педагогічну та наукову або науково-педагогічну діяльність та має відповідну кваліфікацію незалежно від наявності наукового ступеня або вченого звання, підтверджену результатами атестації у ситуаціях, визначених законодавством [12].

Стаття 55 Закону України «Про вищу освіту» зазначає, що основними посадами науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів є, зокрема, керівник (ректор, президент, начальник, директор), декан (начальник) факультету, його заступники, діяльність яких безпосередньо пов'язана з освітнім або науковим процесом, завідувач (начальник) кафедри; професор; доцент; старший викладач, викладач, асистент, викладач-стажист [13].

Постанова КМУ від 14 червня 2000 року № 963 «Про затвердження переліку посад педагогічних та науково-педагогічних працівників» уточнює, що, наприклад, професор, доцент, старший викладач, викладач – це посади науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів III–IV рівня акредитації [14].

Відповідно до пункту 11 Закону України «Про вищу освіту» під час заміщення вакантних посад науково-педагогічних працівників – завідувачів (начальників) кафедр, професорів, доцентів, старших викладачів, викладачів – укладенню трудового договору (контракту) передують конкурсний відбір, порядок проведення якого затверджується вченою радою вищого навчального закладу [13].

Згідно з пунктом 4 статті 13 цього ж Закону державні органи, до сфери управління яких належать вищі військові навчальні заклади (вищі навчальні заклади зі специфічними умовами навчання), військові навчальні підрозділи вищих навчальних закладів, мають право своїми актами встановлювати особливі вимоги до порядку заміщення вакантних посад командування і науково-педагогічних працівників та підготовки науково-педагогічних і наукових кадрів у військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладів в аспірантурі (ад'юнктурі) та докторантурі відповідних вищих навчальних закладів [13].

Для визначення шляхів удосконалення адміністративно-правового статусу військовослужбовців вищих навчальних закладів, які проходять службу на посадах науково-педагогічних працівників, необхідно з'ясувати думки вчених із цього приводу. Так, ще в 2014 році Міністр оборони України, кандидат педагогічних наук, доцент, генерал армії С.Т. Полторак зазначав, що кожен викладач, який навчає офіцерів оперативного-тактичного рівня і стратегічного рівня, повинен отримати досвід участі в бойових діях у зоні АТО [15].

Позитивними змінами є те, що, наприклад, у Національному університеті оборони України імені Івана Черняхівського буде новий керівник – генерал, який має дуже високий авторитет у військах, величезний бойовий досвід. Змінюється і керівництво, і викладачі, які не мають певного досвіду. У цьому вищому військовому навчальному закладі практично всі викладачі пройшли зону АТО [16].

Отже, одним із пріоритетних напрямів удосконалення адміністративно-правового статусу повинні стати зміни у правосуб'єктності.

Варто зауважити, що згідно з чинним законодавством України учасники АТО не мають спеціального адміністративно-правового статусу, але відповідно до пункту 19 частини першої статті 6 Закону України від 22 жовтня 1993 року № 3551-XII «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» військовослужбовці, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення, визнаються учасниками бойових дій [17].

Одним із основних нормативно-правових актів, який регулює відносини у сфері встановлення правосуб'єктності військовослужбовців, є Указ Президента від 10 грудня 2008 року

№ 1153/2008 «Про Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України». Відповідно до пункту 85 цього документа просування по службі військовослужбовців на посади науково-педагогічних (наукових) працівників здійснюється на конкурсній основі. Порядок призначення осіб офіцерського складу на посади науково-педагогічних (наукових) працівників визначається Міністерством оборони України [18].

Пункт 9 Наказу Міністерства оборони України та Міністерства освіти і науки України від 27 січня 2015 року № 37/51 «Про затвердження Інструкції про порядок заміщення вакантних посад командування (керівного складу), наукових, науково-педагогічних (педагогічних) працівників у вищих військових навчальних закладах, військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладів та науково-дослідних установах Збройних Сил України на конкурсній основі» визначає, що під час проведення конкурсу на заміщення вакантних посад командування, наукових, науково-педагогічних (педагогічних) працівників ВВНЗ (ВНП ВНЗ), НДУ та філій НДУ за умови відповідності зазначеним вище вимогам (одного рівня – науковий ступінь та вчене звання) перевага надається особам, які мають статус учасника бойових дій [19].

Таким чином, на нашу думку, закріпити перевагу осіб, які мають статус учасника бойових дій та бажають взяти участь у конкурсі на заміщення вакантних посад командування, наукових, науково-педагогічних (педагогічних) працівників ВВНЗ (ВНП ВНЗ), НДУ та філій НДУ, необхідно не в підзаконних нормативно-правових актах органів виконавчої влади, а в законодавстві України (зокрема, в Законах «Про вищу освіту», «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту») та в Положенні про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України.

Висновки. У статті нами розкриті особливості та шляхи удосконалення адміністративно-правового статусу науково-педагогічних працівників Національної гвардії України.

Важливими складниками адміністративно-правового статусу військовослужбовців Національної гвардії України, які перебувають на посадах науково-педагогічних працівників, є сукупність публічних суб'єктивних прав та юридичних обов'язків, які встановлюються, зокрема, Законами України «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про Національну гвардію України», Положенням про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України, Інструкцією про порядок заміщення вакантних посад командування (керівного складу), наукових, науково-педагогічних (педагогічних) працівників у вищих військових навчальних закладах, військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладів та науково-дослідних установах Збройних Сил України на конкурсній основі; обсяг і характер правосуб'єктності, а також адміністративна та дисциплінарна відповідальність відповідних посадових осіб.

Також нами запропоновані напрями вдосконалення адміністративно-правового статусу науково-педагогічних працівників Національної гвардії України на законодавчому рівні.

Список використаних джерел:

1. Словник української мови : в 11 т. / АН УРСР. Інститут мовознавства ; за ред. І.К. Білодіда. – К. : Наукова думка, 1970 – 1980 – 11 т.
2. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: підручник / пер. з рос. / Ольга Федорівна Скакун. – Харків : Консум, 2001. – 656 с.
3. Окунев І.С. Загально-теоретичні засади правового статусу суб'єкта права : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. – 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» / Окунев Ігор Сергійович ; Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України – Київ, 2009. – 22 с.
4. Бородін І.Л. Адміністративно-правові способи захисту прав та свобод людини і громадянина : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора юрид. наук : спец. – 12.00.07 «Адміністративне право і процес. Фінансове право. Інформаційне право» / Іван Лук'янович Бородін. – Харків, 2004. – 37 с.
5. Битяк Ю.П. Державна служба в Україні: проблеми становлення, розвитку та функціонування : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора юрид. наук : спец. – 12.00.07 «Адміністративне право і процес. Фінансове право. Інформаційне право» / Юрій Прокопович Битяк. – Харків, 2006. – 38 с.
6. Адміністративне право України: навчальний посібник / [Галунько В.В., Курило В.І., Короед С.О. та ін.]; за ред. В.В. Галунька. – К.: Інститут публічного права, 2015. – Т. 1: Загальне адміністративне право. – 180 с.

7. Рудой К.М. Адаптація адміністративного законодавства України у сфері охорони особистих прав громадян до норм Європейського Союзу : автореф. дис. ... канд. юр. наук : спец. – 12.00.07 «Адміністративне право і процес. Фінансове право. Інформаційне право» / Катерина Миколаївна Рудой ; Національний університет внутрішніх справ – Харків, 2004. – 15 с.
8. Чеботарьова Ю.А. Правовий статус засуджених до позбавлення волі : автореф. дис. ... канд. юр. наук : спец. – 12.00.08 «Кримінальне право і кримінологія; кримінально-виконавче право» / Чеботарьова Юлія Анатоліївна ; Університет внутрішніх справ – Харків, 2005. – 22 с.
9. Майоров В.В. Адміністративно-правовий статус суб'єктів протидії тероризму в Україні : автореф. дис. ... канд. юр. наук : спец. – 12.00.07 «Адміністративне право і процес. Фінансове право. Інформаційне право» / Володимир Володимирович Майоров ; Київський національний університет внутрішніх справ – К., 2010. – 25 с.
10. Закон України від 13 березня 2014 року № 876-VII «Про Національну гвардію України» : за станом на 1 серпня 2015 року / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Відомості Верховної Ради України, 2014 – № 17.
11. Закон України від 23 травня 1991 року № 1060-XII «Про освіту» : за станом на 1 серпня 2015 року / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Відомості Верховної Ради України, 1991 – № 17.
12. Закон України від 26 листопада 2015 року № 848-VIII «Про наукову і науково-технічну діяльність» : за станом на 1 серпня 2015 року / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Відомості Верховної Ради України, 2016 – № 3.
13. Закон України від 01 липня 2014 року № 1556-VII «Про вищу освіту» : за станом на 1 серпня 2015 року / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Відомості Верховної Ради України, 2014 – № 37 – 38.
14. Постанова Кабінету Міністрів України від 14 червня 2000 р. № 963 «Про затвердження переліку посад педагогічних та науково-педагогічних працівників» : за станом на 1 серпня 2015 р. : Офіц. вид. – К. : Офіційний вісник України, 2000 – № 24.
15. Полторак С.Т. Виступ на урочистому відкритті меморіальної стели загиблим учасникам АТО на території Національного університету оборони України імені Івана Черняховського // Українські новини : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukranews.com/news/148204.Poltorak-vsih-vikladachiv-Natsionalnogo-universitetu-oboroni-vidpravlyat-na-stazhuvannya-v-zonu-ATO.ru>.
16. Полторак С.Т. Інтерв'ю // 5 канал : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.5.ua/interview/poltorak-112534.html>.
17. Закон України від 22 жовтня 1993 року № 3551-XII «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» : за станом на 1 серпня 2015 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Відомості Верховної Ради України, 1993 – № 45.
18. Указ Президента від 10 грудня 2008 року № 1153/2008 «Про Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України» : за станом на 1 серпня 2015 р. : Офіц. вид. – К. : Офіційний вісник України, 2008 – № 47.
19. Наказ Міністерства оборони України та Міністерства освіти і науки України від 27 січня 2015 року № 37/51 «Про затвердження Інструкції про порядок заміщення вакантних посад командування (керівного складу), наукових, науково-педагогічних (педагогічних) працівників у вищих військових навчальних закладах, військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладів та науково-дослідних установах Збройних Сил України на конкурсній основі» : за станом на 1 серпня 2015 р. : Офіц. вид. – К. : Офіційний вісник України, 2015 – № 18.